

Nr 11

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m. (krigshandelslag); given Stockholms slott den 19 december 1963.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m. (krigshandelslag).

GUSTAF ADOLF

Gunnar Lange

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionens förslag till krigshandelslag innebär en komplettering av beredskapslagstiftningen på näringslivets område. Lagförslaget ger möjlighet att i ett krigsläge och under liknande förhållanden kontrollera enskildas utfästelser i fråga om varors in- och utförsel m. m. och syftar till att förebygga en med Sveriges intressen oförenlig övervakning av vår handel. Bestämmelser med samma innebörd gällde under de båda världskrigen.

Förslag

till

Lag

**angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m.
(krigshandelslag)**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2 och 5 §§ träda i tillämpning. Då kriget upphört, förordnar Konungen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock skall vad nu sagts icke gälla i den mån bestämmelserna alltjämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger Konungen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet ej inom två månader från det underställningen skett gillat av riksdagen, är det förfallet. Upphör krigsfaran, upphäver Konungen meddelat förordnande senast före nästkommande riksdagssessions avslutande.

Föreligga eljest utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, äger Konungen med riksdagens samtycke förordna, att vad i 2 och 5 §§ stadgas helt eller delvis skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning.

Under tid, då bestämmelse i 2 och 5 §§ äger tillämpning, skola däremot svarande stadganden i 3 och 4 samt 6—8 §§ tillämpas.

2 §.

Utfästelse, som innebär inskränkning i friheten att till riket införa eller ur riket utföra eller inom riket förfoga över vara eller att fortskaffa eller eljest befordra vara till, från eller inom riket, skall, om inskränkningen är eller kan antagas vara av beskaffenhet att tjäna främmande makts intresse, icke vara gällande med mindre tillstånd till utfästelsen lämnats.

3 §.

Tillstånd som sägs i 2 § lämnas, för särskilda fall eller för visst slag av utfästelser, av Konungen eller den Konungen bemyndigar därtill.

4 §.

Handlar någon i strid mot en för honom gällande utfästelse som avses i denna lag, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla, om någon, som genom sådan utfästelse förbundit sig att icke utföra vara till utlandet eller visst främmande land, gör försök att i strid mot utfästelsen utföra varan.

Har den brottslige eller annan, för vars räkning sådan åtgärd vidtagits, haft vinning därav, skall vad i 36 kap. 1 § andra stycket brottsbalken stadgas äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Den som genom att lämna underrättelse om egen eller annans verksamhet eller genom att främja inhämtande av dylik underrättelse medverkar till övervakning rörande sådan in- eller utförelse eller förfogande över eller befordran av vara, som omförmäles i 2 §, dömes, om han insett eller bort inse att övervakningen utövas av främmande makt eller eljest är av beskaffenhet att tjäna främmande makts intresse, till dagsböter eller fängelse i högst ett år, såframt ej för gärningen är stadgat strängare straff i 19 kap. brottsbalken.

Har åtgärden vidtagits med stöd av lag, handelsbruk eller annan sedvänja eller har den som vidtog åtgärden handlat i överensstämmelse med anvisning, som för visst fall eller eljest meddelats av Konungen eller av myndighet, vilken enligt Konungens förordnande är behörig därtill, eller har han allenast på brukligt sätt bevakat rätt eller utfört talan eller har han av annan sådan anledning ägt fog för gärningen, skall vad i första stycket stadgas icke äga tillämpning.

6 §.

Har någon dömts till påföljd för brott som avses i denna lag och begär han, sedan domen vunnit laga kraft, ånyo sådant brott, må för återfallet dömas till fängelse i högst två år.

7 §.

Atal för brott mot denna lag må väckas allenast efter medgivande av Konungen eller den myndighet, som Konungen bestämmer.

8 §.

Denna lag äger icke tillämpning å främmande stats beskickning här i riket eller å konsulära tjänstemän, vilka äro i främmande stats tjänst här anställda och äro dess medborgare samt icke här i riket driva handel eller annan näring.

9 §.

Inträder sådan tillståndsplikt, varom stadgas i 2 §, skall i lagen avsedd utfästelse, som givits inom två månader före det tillståndsplikten inträder, icke vara gällande, med mindre tillstånd sökes inom en månad efter det att tillståndsplikten inträtt samt sökt tillstånd beviljats eller tillstånd eljest lämnats inom tid som nu sagts. Har tillstånd till utfästelsen lämnats, skall i fråga om handling, som därefter företages i strid mot utfästelsen, vad i 4 samt 6—8 §§ stadgas äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i
statsrådet å Stockholms slott den 8 november 1963.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för justitie- och försvarsdepartementen anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, fråga om *lag angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m.* samt anför därvid följande.

Under såväl det första som det andra världskriget genomfördes en kontroll över vissa ekonomiska utfästelser av näringsidkare m. fl. och en kriminalisering av olika former av medverkan till utländsk övervakning av det svenska näringslivet. De utfästelser, som berördes, var sådana som innebar en inskränkning i friheten att till riket införa eller ur riket utföra eller inom riket förfoga över varor eller att fortskaffa eller eljest befordra varor till eller från eller inom riket, såvida inskränkningen var eller kunde antagas vara av beskaffenhet att tjäna främmande makts intresse. Utfästelser av nu angivet slag ansågs i vissa fall kunna medföra faror för staten, enär enskilda personer genom dylika utfästelser i handelspolitiskt avseende kunde binda Sverige på ett icke önskvärt sätt. Å andra sidan betraktades icke alla utfästelser av ifrågavarande slag såsom oförenliga med Sveriges intressen. Då det emellertid icke syntes möjligt att genom på förhand uppställda kännetecken draga en bestämd gräns mellan farliga och ofarliga utfästelser, befanns det erforderligt att göra giltigheten av ifrågavarande utfästelser beroende av resultatet av en prövning från statlig myndighets sida. I anledning härav föreskrevs, att utfästelserna icke skulle vara gällande med mindre tillstånd till dem lämnats.

Samtidigt som vissa utfästelser av förut angivet slag ansågs kunna medföra faror för staten och därför icke kunde godkännas låg det i statens intresse, att sådana utfästelser, som befunnits överensstämmande med Sveriges intressen och därför blivit godkända, icke överträdde. För att säkerställa att vederbörligen godkända utfästelser skulle hållas stadgades straffansvar för brytande av sådana utfästelser.

En olämplig utländsk kontroll över det svenska näringslivet ansågs kunna uppstå icke blott genom att svenska näringsidkare m. fl. bands genom utfästelser utan även på andra vägar. För att hindra handelsspionage kompletterades strafflagens stadganden med bestämmelser, som under vissa förutsättningar kriminaliserade medverkan till övervakning rörande sådan in- eller utförsel eller förfogande över eller befordran av varor, som förut nämnts.

De i det föregående antydda stadgandena ingick i den s. k. krigshandelslag, som utfärdades den 30 december 1939 (nr 951). Lagen, vars rubrik var lag angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m., var tidsbegränsad och gällde till en början endast till och med den 31 mars 1941. Giltighetstiden förlängdes emellertid genom ett antal årligen återkommande beslut, och lagen upphörde att gälla först med utgången av juni 1947. Beträffande det närmare innehållet i lagen må här nämnas följande.

Enligt 1939 års krigshandelslag ägde Kungl. Maj:t vid krig eller krigsfara, vari riket befann sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden förordna för viss tid eller tills vidare, att utfästelse av förut angivet innehåll skulle, där den i utfästelsen liggande inskränkingen var eller kunde antagas vara av beskaffenhet att tjäna främmande makts intresse, icke vara gällande med mindre tillstånd till utfästelsen lämnats. Om sådant förordnande meddelades när riksdagen ej var samlad och förordnandet icke gillades av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början, skulle förordnandet efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse. Under tid, då riksdagen var samlad, ägde Kungl. Maj:t allenast med riksdagens samtycke meddela förordnande varom här är fråga. Tillstånd till utfästelse som förut nämnts skulle lämnas, för särskilda fall eller i därom utfärdade kungörelser, av Kungl. Maj:t eller den Kungl. Maj:t därtill bemyndigade. Handlade någon i strid mot en för honom gällande utfästelse, skulle straffet vara dagsböter eller fängelse i högst ett år. Samma straff var stadgat för det fall att någon, som genom utfästelse förbundit sig att icke utföra vara till utlandet eller visst främmande land, gjorde försök att i strid mot utfästelsen utföra varan. Om den brottslige eller annan, för vars räkning sådan åtgärd vidtagits, haft vinst därav, kunde han förpliktas utgiva det belopp, vartill vinsten högst kunde skattas, eller det mindre belopp, som fanns skäligt. Denna påföljd skulle dock icke ådömas den, som genom samma handling gjort sig förfallen till straff för olovlig varuutförsel eller försök därtill och till följd därav förverkat varan eller dess värde.

I 1939 års krigshandelslag stadgades vidare straff för det fall, att någon under tid, då förordnande enligt lagen var gällande, genom att lämna underrättelse om egen eller annans verksamhet eller främja inhämtande av sådan underrättelse medverkade till övervakning rörande sådan in- eller

utförelse eller förfogande över eller befordran av varor, som avsågs i lagen. Förutsättning var dock, att övervakningen utövades av främmande makt eller gärningsmannen insatt eller bort kunna inse, att den var av beskaffenhet att tjäna främmande makts intresse. Såframt ej gärningen i 8 kap. strafflagen var belagd med svårare straff, skulle gärningsmannen straffas högst med straffarbete i ett år. Under vissa betingelser var dock ett förfarande, som eljest skulle falla under nämnda stadgande i krigshandelslagen, straffritt, nämligen om åtgärden vidtagits med stöd av lag, handelsbruk eller annan sedvänja eller om den som vidtagit åtgärden handlat i överensstämmelse med anvisning, som för visst fall eller eljest meddelats av Kungl. Maj:t eller av myndighet, som enligt Kungl. Maj:ts förordnande var därtill behörig, eller om han allenast på brukligt sätt bevakat rätt eller utfört talan eller om han av annan sådan anledning ägt fog för gärningen.

Beträffande lagens innehåll i övrigt må nämnas, att om någon begick brott, som förut sagts, andra gången eller oftare, straffet skulle vara fängelse eller straffarbete i högst två år. Dagsböter kunde dock ådömas, om omständigheterna var synnerligen mildrande. Åtal för brott mot lagen fick icke anhängiggöras med mindre justitiekanslern lämnat tillstånd därtill. Lagen skulle icke äga tillämpning å främmande makts beskickning här i riket och icke heller å konsulära tjänstemän, vilka var här anställda i främmande makts tjänst och var dess undersåtar samt icke här i riket drev handel eller annan näring.

I övergångsbestämmelserna till 1939 års krigshandelslag fanns ett särskilt stadgande om äldre utfästelser. Om vid krigshandelslagens utfärdande förordnande enligt lagen meddelades, skulle enligt nämnda stadgande utfästelse, som givits före lagens ikraftträdande men efter dagen för propositionen till riksdagen, icke gälla med mindre tillstånd enligt lagen söktes inom trettio dagar efter det lagen trätt i kraft samt sökt tillstånd beviljades eller ock inom förenämnda tid tillstånd lämnats i därom utfärdad kungörelse. Där tillstånd till utfästelsen lämnats, skulle lagens bestämmelser äga tillämpning i fråga om handling, som därefter företogs i strid mot utfästelsen.

Genom förordning den 30 december 1939 (nr 952) meddelade Kungl. Maj:t med riksdagens samtycke förordnande enligt lagen att gälla tills vidare. Genom brev till statens handelskommission samma dag bestämde Kungl. Maj:t bland annat, att det skulle ankomma på handelskommissionen att för särskilda fall meddela tillstånd till utfästelse enligt krigshandelslagen, att emellertid sådant ärende skulle av kommissionen med eget utlåtande underställas Kungl. Maj:ts prövning, när ärendet rörde fråga av principiell betydelse eller allmän räckvidd eller kommissionens ordförande eljest fann ärendet vara av sådan beskaffenhet, att underställning lämpligen borde ske, samt att där kommissionen fann omständigheterna föranleda utfärdande av sådan kungörelse, som omförmäldes i

lagen, kommissionen hade att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet. Med stöd av det givna bemyndigandet lämnade kommissionen i ett stort antal fall tillstånd till utfästelse, varom här är fråga. Efter förslag av handelskommissionen lämnade vidare Kungl. Maj:t genom särskilda kungörelser generellt tillstånd till vissa utfästelser enligt krigshandelslagen.

1939 års krigshandelslag upphörde, såsom tidigare nämnts, att gälla med utgången av juni 1947. I skrivelse den 2 april 1951 framhöll emellertid riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap efter samråd med kommerskollegium samt statens handels- och industrikommission, att det med hänsyn till rådande internationella läge vore en angelägen beredskapsåtgärd att en lag av motsvarande innehåll som 1939 års krigshandelslag funnes utfärdad i form av en fullmaktslag, vars bestämmelser kunde sättas i tillämpning av Kungl. Maj:t vid eventuellt behov.

I en ny skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 december 1961 har riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap efter samråd med kommerskollegium anfört, att starka skäl talade för att i samband med den pågående upprustningen av vår beredskapslagstiftning även en krigshandelslag utfärdas, som skulle göra det möjligt att i fall av behov snabbt ingripa mot försök från utlandet att utöva kontroll över vårt näringsliv. Den nya krigshandelslagen borde i överensstämmelse med andra under senare år tillkomna beredskapslagar förlänas giltighet tills vidare, varjämte föreskrifterna om bestämmelsernas ikraftträdande borde utformas i överensstämmelse med motsvarande regler i allmänna förfogandelagen. I övrigt torde bestämmelserna i 1939 års krigshandelslag fortfarande vara i huvudsak lämpliga för sitt ändamål och endast mindre förändringar behöva vidtagas i desamma i syfte bl. a. att uppnå likformighet med andra beredskapslagars konstruktion. Riksnämnden har vid sin skrivelse fogat ett förslag till lag i ämnet. Detta förslag innehåller icke några övergångsbestämmelser rörande äldre utfästelser.

Yttranden över riksnämndens skrivelse den 22 december 1961 har, efter remiss, avgivits av *generaltullstyrelsen*, *kommerskollegium*, *statens handelslicensnämnd*, *Sveriges allmänna exportförening*, *Sveriges grossistförbund* och *Sveriges industriförbund*. Kommerskollegium har överlämnat yttrande av *Stockholms handelskammare* och *Skånes handelskammare*. Riksnämndens förslag tillstyrkes eller lämnas utan erinran i samtliga yttranden.

Departementschefen. På lagstiftningens väg har statsmakterna sökt skapa olika garantier för att en med Sveriges intressen oförenlig utländsk kontroll över det svenska näringslivet icke skall komma till stånd. Lagstiftningen har därvid måst utbyggas eller modifieras alltefter förekomsten av

olika former av försök till utländsk övervakning. När det sålunda under de båda världskriegen inträffade, att i många fall svenska importörer m. fl. avkrävdes garantiförbindelser mot re-export jämte andra utfästelser, som innebar inskränkning i friheten att förfoga över inköpta varor m. m., föranledde detta vid båda tillfällena från svensk sida antagandet av en tillfällig krigshandelslag för att hindra att de svenska näringsidkarna bands på ett för landet olämpligt sätt. Enligt dessa krigshandelslagar skulle utfästelser av antytt slag, där inskränkning var eller kunde antagas vara av beskaffenhet att tjäna främmande makts intressen, icke vara gällande med mindre tillstånd av statlig myndighet lämnats till utfästelserna. Samtidigt stadgades straffrättsliga påföljder för överträdelser av godkända utfästelser, vilket skapade en särskild garanti för att sådana utfästelser som befunnits förenliga med Sveriges intressen verkligen hölls, något som i sin tur ökade tilltron till de av den svenska regeringen uppdragna riktlinjerna för landets handelspolitik. Genom krigshandelslagarna kriminaliserades dessutom olika former av medverkan till utländsk övervakning av det svenska näringslivet.

Systemet med statligt garanterade utfästelser hade större omfattning under det första världskriget än vad det fick under det andra. Förändringen sammanhängde med att Sveriges handelspolitik under det senare kriget från början kom att i helt annan utsträckning grundas på exportförbud och på ett planmässigt handhavande av förekommande licensgivning. Krigshandelslagstiftningen blev emellertid icke därigenom betydelslös.

Riksnämnden (numera överstyrelsen) för ekonomisk försvarsberedskap har efter samråd med kommerskollegium föreslagit, att en krigshandelslag med i huvudsak samma innehåll som 1939 års lag i ämnet nu utfärdas i form av en permanent beredskapslag, vars bestämmelser kan sättas i tillämpning vid behov. Detta förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de myndigheter och organisationer på näringslivets område, vilka avgivit yttrande i ärendet. Erfarenheterna från de båda världskriegen visar, att i olika krissituationer behov kan föreligga av en krigshandelslag motsvarande de tidigare krigshandelslagarna. Det synes av detta skäl vara en angelägen beredskapsuppgift att genom lagstiftning möjliggöra erforderliga ingripanden i en krissituation, som allvarligt berör vårt land. Enligt min mening bör därför det framlagda förslaget läggas till grund för en ny lag i ämnet. Ehuru något förordnande enligt lagen ej är aktuellt, anser jag sålunda, att vår beredskapslagstiftning bör kompletteras med en krigshandelslag. Då en sådan lag kan vara erforderlig under lång tid framåt, synes det ändamålsenligt att — i likhet med vad som skett beträffande flertalet andra under senare år tillkomna beredskapslagar — icke begränsa lagens giltighetstid.

Stadgandena i den nya krigshandelslagen om hur bestämmelserna blir

tillämpliga torde böra utformas i huvudsaklig överensstämmelse med motsvarande regler i allmänna förfogandelagen. Lagens bestämmelser bör sålunda automatiskt träda i tillämpning vid krig, medan vid krigsfara Kungl. Maj:t bör äga att förordna om tillämpning av lagen utan att på förhand höra riksdagen. Dyligt förordnande skall dock gillas av riksdagen inom viss tid, vid äventyr att det eljest upphör att gälla. Under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden bör Kungl. Maj:t kunna sätta bestämmelserna i tillämpning, helt eller delvis, allenast med samtycke av riksdagen.

Den nya lagen är av sådant slag, att den bör upptagas i förteckningen över de författningar, som enligt 9 § beredskapskungörelsen skall träda i tillämpning i samband med beredskapslarm. Föreskrift härom torde böra meddelas i administrativ ordning.

I fråga om lagens innehåll och utformning i övrigt torde skäl föreligga allenast för några mindre jämkningar i förhållande till 1939 års lag. För att ernå formell likhet med övriga beredskapslagar torde i den nya lagen föreskrifterna om bestämmelsernas trädande i tillämpning böra sammanföras i en första paragraf och bestämmelserna om tillstånd till vissa utfästelser i stället upptagas i nästföljande paragraf. På grund av frågornas ömtåliga och ofta svårbedömbara karaktär fick enligt 1939 års krigshandelslag åtal för brott mot lagen icke anhängiggöras med mindre justitiekanslern lämnat tillstånd därtill. Med hänsyn till den omläggning av åklagarväsendet, som skedde vid nya rättegångsbalkens ikraftträdande, synes justitiekanslern icke numera böra inkopplas på hithörande åtalsfrågor. I stället torde dessa frågor få avgöras av Kungl. Maj:t eller den myndighet, som bemyndigas att meddela tillstånd till utfästelser. Vad straffskalorna beträffar bör dessa anpassas efter de principer, som följts vid avfattningen av brottsbalken. Som förutsättning för tillämpning av den för återfall stadgade straffskalan bör i den nya lagen angivas, att vederbörande begår brott, som avses i lagen, efter det att han genom laga kraftvunnen dom blivit dömd för sådant brott. Bestämmelsen i 1939 års lag, att böter som ådöms enligt lagen skall tillfalla kronan, kan utgå ur den nya lagen, då en motsvarande generell föreskrift givits i brottsbalken. Vad angår den i 1939 års krigshandelslag upptagna förverkandebestämmelsen har uttrycket »olovlig varuutförsel» ersatts med uttrycket »varusmuggling» i överensstämmelse med lagen den 30 juni 1960 om straff för varusmuggling. Då sistnämnda lagstiftning får anses innebära, att konfiskationsbelopp kan bestämmas även efter en varas pris i utlandet, hindrar det senare ledet av förverkanderegeln i krigshandelslagen att konfiskationsbelopp dubbleras.

1939 års lag innefattade övergångsbestämmelser rörande tillståndsplikten för äldre utfästelser. Dessa bestämmelser tog sikte på det fallet att förordnande enligt lagen meddelades samtidigt med att lagen utfärdades.

Tillståndsplikt skulle härvid föreligga för sådana före lagens ikraftträdande givna utfästelser, vilka tillkommit efter det att lagens huvudsakliga innehåll blivit allmänt bekant genom Kungl. Maj:ts beslut att avlåta proposition till riksdagen. Då det icke är avsett att förordnande enligt den nya lagen skall meddelas samtidigt med lagens utfärdande, torde motsvarande bestämmelser i den nya lagen böra anpassas efter den nu föreliggande situationen. Därest nämligen dagen för lagpropositionen skulle vara avgörande för vilka utfästelser som skulle dragas in under tillståndsprövningen vid ett eventuellt senare meddelat förordnande enligt lagen, skulle ett rättsligt osäkerhetstillstånd kunna råda under lång tid. Tillståndsplikt torde därför icke böra föreligga för andra utfästelser än sådana som givits efter det att bestämmelserna i lagen trätt i tillämpning, på grund av inträtt krigstillstånd eller på grund av förordnande enligt lagen, samt under viss kortare tid dessförinnan, det sistnämnda bl. a. för att Kungl. Maj:t vid utomordentliga, av krig föranledda förhållanden skall hinna utverka riksdagens samtycke till meddelande av förordnande enligt lagen. Jag förordar därför, att tillståndsplikt föreskrives för sådana utfästelser som givits inom två månader innan bestämmelserna om tillståndsplikt trätt i tillämpning. Bestämmelserna härom torde böra upptagas i en särskild paragraf i lagen.

I enlighet med det anförda har inom handelsdepartementet utarbetats förslag till krigshandelslag.

Departementschefen hemställer därefter, att lagrådets yttrande över ifrågavarande förslag till *lag angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m.*, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Christina Gartz

Förslag

till

Lag**angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m.
(krigshandelslag)**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Kommer riket i krig, skola bestämmelserna i 2 och 5 §§ träda i tillämpning. Då kriget upphört, förordnar Konungen senast före avslutandet av den riksdagssession, som börjar näst efter krigets slut, att bestämmelserna icke vidare skola tillämpas; dock att vad nu sagts ej skall gälla, i den mån bestämmelserna alltjämt skola äga tillämpning på grund av förordnande enligt andra eller tredje stycket.

Vid krigsfara, vari riket befinner sig, äger Konungen förordna, att nämnda bestämmelser skola tillämpas. Sådant förordnande skall, vid äventyr att det eljest förfaller, inom en månad underställas riksdagen för dess prövning av frågan, huruvida förordnandet skall bestå. Blir förordnandet icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillat, är detsamma förfallet. Upphör krigsfaran, skall meddelat förordnande av Konungen upphävas senast före nästkommande riksdagssessions avslutande.

Föreligga eljest utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, äger Konungen med riksdagens samtycke förordna, att vad i 2 och 5 §§ stadgas helt eller delvis skall under viss tid, högst ett år varje gång, äga tillämpning.

Under tid, då bestämmelse i 2 och 5 §§ äger tillämpning, skola däremot svarande stadganden i 3 och 4 samt 6—8 §§ tillämpas.

2 §.

Utfästelse, som innebär inskränkning i friheten att till riket införa eller ur riket utföra eller inom riket förfoga över vara eller att fortskaffa eller eljest befordra vara till, från eller inom riket, skall, där inskränkningen är eller kan antagas vara av beskaffenhet att tjäna främmande makts intresse, icke vara gällande med mindre tillstånd till utfästelsen lämnats.

3 §.

Tillstånd som sägs i 2 § lämnas, för särskilda fall eller för visst slag av utfästelser, av Konungen eller den Konungen därtill bemyndigad.

4 §.

Handlar någon i strid mot en för honom gällande utfästelse, som avses i denna lag, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla, om någon, som genom sådan utfästelse förbundit sig

att icke utföra vara till utlandet eller visst främmande land, gör försök att i strid mot utfästelsen utföra varan.

Har den brottslige eller annan, för vars räkning sådan åtgärd vidtagits, därav haft vinst, må han förpliktas att till kronan utgiva det belopp, var till vinsten högst kan skattas, eller det mindre belopp som finnes skäligt; sådant förverkande må dock icke beslutas mot den, som för samma gärning ådömes straff för varusmuggling eller försök därtill och, enligt vad därom är stadgat, förverkande av varan eller dess värde.

5 §.

Den som genom att lämna underrättelse om egen eller annans verksamhet eller genom att främja inhämtande av sådan underrättelse medverkar till övervakning rörande sådan in- eller utförelse eller förfogande över eller befordran av varor, som omförmåles i 2 §, dömes, där övervakningen utövas av främmande makt eller gärningsmannen insatt eller bort kunna inse, att den är av beskaffenhet att tjäna främmande makts intresse, till dagsböter eller fängelse i högst ett år, såframt ej gärningen i 19 kap. brottsbalken är belagd med svårare straff.

Har åtgärden vidtagits med stöd av lag, handelsbruk eller annan sedvänja eller har den som vidtog åtgärden handlat i överensstämmelse med anvisning, som för visst fall eller eljest meddelats av Konungen eller av myndighet, vilken enligt Konungens förordnande är därtill behörig, eller har han allenast på brukligt sätt bevakat rätt eller utfört talan eller har han av annan sådan anledning ägt fog för gärningen, skall vad i första stycket stadgas icke äga tillämpning.

6 §.

Har någon dömts till straff jämlikt 4 eller 5 § och begår han, sedan domen vunnit laga kraft, ånyo brott, som avses i denna lag, må för återfallet dömas till fängelse i högst två år.

7 §.

Atal för brott mot denna lag må väckas allenast efter medgivande av Konungen eller den myndighet, som Konungen bestämmer.

8 §.

Denna lag äger icke tillämpning å främmande stats beskickning här i riket eller å konsulära tjänstemän, vilka äro i främmande stats tjänst här anställda och äro dess medborgare samt icke här i riket driva handel eller annan näring.

9 §.

Inträder sådan tillståndsplikt, varom stadgas i 2 §, skall i lagen avsedd utfästelse, som givits inom två månader före det tillståndsplikten inträder, icke vara gällande, med mindre tillstånd sökes inom en månad efter det att tillståndsplikten inträtt samt sökt tillstånd beviljats eller tillstånd eljest lämnats inom tid som nu sagts. Har tillstånd till utfästelsen lämnats, skall i fråga om handling, som därefter företages i strid mot utfästelsen, vad i 4 samt 6—8 §§ stadgas äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Utdrag av protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 22 november 1963.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden ROMANUS,
DIGMAN,
NORDSTRÖM,
regeringsrådet HOLMGREN.

Enligt lagrådet den 16 november 1963 tillhandakommet utdrag av protokoll över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 8 november 1963, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m. (krigshandelslag)*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av revisionssekreteraren Sten-Erik Bergstrand.

Lagrådet uttalade:

Tillämpningen av den i 4 § andra stycket upptagna bestämmelsen om förverkande torde kunna i det särskilda fallet medföra vissa komplikationer, beroende bland annat på att regeln synes förutsätta att förverkande av vara eller dess värde icke är föremål för jämkning. Med hänsyn härtill torde det vara lämpligare att bestämmelsen om förverkande av vinning anknytes till motsvarande stadgande i 36 kap. 1 § andra stycket brottsbalken. Om så sker, erfordras icke någon särskild bestämmelse för att undvika dubbelförverkande. Lagrådet hemställer alltså, att bestämmelsen i 4 § andra stycket i remissförslaget formuleras så att däri angives, att om den brottslige eller annan, för vars räkning åtgärden vidtagits, haft vinning därav, vad i 36 kap. 1 § andra stycket brottsbalken stadgas skall äga motsvarande tillämpning.

I övrigt lämnas förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Stig Granqvist

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 december 1963.

Närvarande:

Statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets den 22 november 1963 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 8 november 1963 remitterade förslaget till *lag angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m. (krigshandelslag)*.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför därvid följande.

Vad lagrådet uttalat om att bestämmelsen om förverkande av vinning anknytes till motsvarande stadgande i 36 kap. 1 § andra stycket brottsbalken torde böra beaktas. Därjämte torde lagförslaget få formellt jämkas i några hänseenden.

Föredraganden hemställer att Kungl. Maj:t måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreslå riksdagen att antaga det i enlighet med det anförda ändrade lagförslaget.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Alfred Bretschneider